

บทที่ 3

วิธีการประเมิน

การประเมินผลโครงการในครั้งนี้ เป็นการประเมินผลลัพธ์ของโครงการ (Outcomes) หลังจากที่มีการดำเนินโครงการไปแล้ว 1 ปี เปรียบเทียบกับการประเมินผลเบื้องต้นที่ได้มาหลังการรณรงค์ 1 เดือน เพื่อต้องการทราบว่า คุณภาพของสื่อที่ใช้ในการรณรงค์ ได้แก่ รูปแบบสื่อ ความพึงพอใจ ความเข้าใจเนื้อหาในสื่อ และช่องทางการสื่อสาร สามารถทำให้ประชาชนมีความรู้ และนำไปเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการป้องกันโรคมาลาเรียที่ถูกต้องได้หรือไม่

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการประเมินครั้งนี้ ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างพื้นที่แบบ (Purposive Sampling) โดยเลือกจากพื้นที่ที่มีไข้มาลาเรียสูงและมีการเคลื่อนย้ายของประชากรไม่สูงมากจนเป็นอุปสรรคในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเป็นประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์มาลาเรีย ในวันที่ 26 – 30 พฤษภาคม 2551 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เลือกพื้นที่ 2 ตำบล ของ อ.ท่าแซะ จ.ชุมพร ได้ประชากรหมู่ที่ 9 ต. หงษ์เจริญ และ หมู่ที่ 15 ต.ท่าข้าม จำนวนที่เข้าร่วมรณรงค์ทั้งสิ้น 700 คน และเนื่องจากจังหวัดชุมพร เป็นจังหวัดที่มีแนวโน้มการระบาดของโรคมาลาเรียสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ติดอันดับเป็นพื้นที่ที่มีไข้มาลาเรียสูงเป็นอันดับ 3 ของประเทศ (กลุ่มโรคมาลาเรีย สำนักโรคติดต่อฯ โดยแมลง, 2008) รองจากจังหวัดระนอง แต่จังหวัดระนองมีการเคลื่อนย้ายประชากรสูงมากจนเป็นปัญหาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การคำนวณขนาดตัวอย่าง

ผู้ประเมินเลือกใช้ขนาดตัวอย่างจากวิธีการกำหนดตัวอย่างแบบใช้เกณฑ์ คือ จำนวนประชากรหลักร้อยละ 15-30% (Taro, Yamane, 1973) ในที่นี้ผู้ประเมินคิด 15% จาก 700 คน คือ 105 คน และคิดเพิ่มอีก 10 % เพื่อสำรองตัวอย่างที่อาจเกิดการสูญหายในระหว่างดำเนินการ ได้ขนาดตัวอย่าง 115 คน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง (Sampling Methods)

การประเมินนี้มีวิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) เพื่อให้ประชากรมีโอกาสได้รับการสุ่มเท่าเทียมกัน และมีความเป็นตัวแทนของประชากร และเนื่องจากประชากรในการประเมินทั้ง 2 หมู่บ้าน มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันมาก จึงใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย Simple Random Sampling โดยการเขียนชื่อและที่อยู่ผู้ที่เข้าร่วมรณรงค์ 700 คน ใช้วิธีจับสลากรายชื่อแบบไม่ใส่คืนไปเรื่อย ๆ จนได้กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่ต้องการ คือ 115 คน จึงยุติการสุ่มตัวอย่าง

ตัวแปรในการประเมินผล

1. ความรู้เกี่ยวกับโรคมาลาเรียของประชากรผู้เข้าร่วมรณรงค์
2. พฤติกรรมในการป้องกันโรคมาลาเรียของประชาชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนหลังการรณรงค์ป้องกันโรคมาลาเรียผ่านการสื่อสารสาธารณะ
3. ความพึงพอใจของประชาชนต่อสื่อที่ใช้ในการรณรงค์ที่ผ่านมา ความถูกต้องชัดเจน ของสื่อ ในด้านเนื้อหา รูปแบบ ที่สร้างขึ้น ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคมาลาเรียและการป้องกันควบคุมโรคด้วยวิธีการตลาดเชิงสังคม

คำถามในการประเมิน

1. ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับโรคมาลาเรียและการป้องกันเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร
2. หลังการจัดรณรงค์ ประชาชนมีพฤติกรรมการป้องกันควบคุมโรคเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร
3. ประชาชนมีความคิดเห็นอย่างไรต่อสื่อ

ตัวชี้วัดในการประเมิน

1. ร้อยละของประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับโรคมาลาเรียและการป้องกันที่ถูกต้อง
2. ร้อยละของประชากรที่ใช้ยาทากันยุง
3. ร้อยละของประชากรที่ใช้มุ้งชุบสารเคมี
4. ร้อยละของประชากรที่สวมใส่เสื้อแขนยาวกางเกงขายาวในเวลากลางวัน
5. จำนวนสื่อ/ประเภทสื่อที่ประชากรพบเห็น ความเหมาะสมของเนื้อหาสื่อ ช่องทางการสื่อสาร และความถี่ในการประชาสัมพันธ์

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถามทั้งแบบปลายเปิดและแบบปลายปิด ซึ่งผู้ประเมินสร้างขึ้นโดยการศึกษาตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำมาปรับปรุงให้เหมาะสม ประกอบด้วย 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1, และส่วนที่ 6 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง คือ ประวัติการป่วยด้วยโรคมาลาเรีย โดยมีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจ 1 = ป่วย, 2= ไม่เคยป่วย การให้คะแนนคิดเป็นสัดส่วนร้อยละของจำนวนตัวอย่างทั้งหมด ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา จำนวนสมาชิกที่พักอาศัยอยู่ด้วย อาชีพหลัก รายได้ โดยมีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลการรับรู้เกี่ยวกับการรณรงค์โรคมาลาเรีย การรับทราบข่าวการรณรงค์โรคมาลาเรียที่ผ่านมา สำรองการรับรู้ข่าวการรณรงค์ สำรองความพึงพอใจของรูปแบบการรณรงค์ จำนวน 6 ข้อ การให้คะแนนคิดเป็นร้อยละ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับโรคมาลาเรีย คำถามเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโรคมาลาเรีย ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรคมาลาเรียและการป้องกัน จำนวน 13 ข้อ ข้อที่ 1 เกี่ยวกับการรับรู้โรคมาลาเรีย การให้คะแนนคิดเป็นร้อยละ กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบได้หลายข้อ ให้แสดงผลว่า ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เลือกว่าได้รับความรู้เกี่ยวกับโรคมาลาเรียจากแหล่งต่างๆ ร้อยละเท่าไร โดยใช้ตัวหารเป็นจำนวนตัวอย่างทั้งหมด และข้อคำถามเกี่ยวกับความรู้โรคมาลาเรีย จำนวน 12 ข้อ มีทั้งข้อความด้านบวกและด้านลบ คำถามด้านบวก 6 ข้อ (ข้อ 1,3,5,7,9,11) และคำถามด้านลบ 6 ข้อ (2,4,6,8,10,12) เกณฑ์การให้คะแนน คำถามด้านบวก ถ้าตอบถูกให้ 1 คะแนน, ถ้าตอบผิดให้ 0 คะแนน, คำถามด้านลบ ถ้าตอบว่าถูกให้ 0 คะแนน, ถ้าตอบว่าผิดให้ 1 คะแนน คิดคะแนนทุกข้อรวมกัน และแบ่งกลุ่มช่วงคะแนน

การแปลผลคะแนน ผู้ประเมินได้แบ่งคะแนนออกเป็น 3 ระดับ โดยใช้วิธีอิงเกณฑ์ตามการประเมินผลการศึกษาของ เสรี ลาซโรจน์ (2537, น.65-68) ดังนี้

คะแนน 9-12 คิดเป็นร้อยละ	80-100 หมายถึง	มีระดับความรู้มาก
" 7-8 "	60-79 "	มีระดับความรู้ปานกลาง
" 0-6 "	< 60 "	มีระดับความรู้ควรปรับปรุง

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามการปฏิบัติตนในการป้องกันมาลาเรีย ผู้ประเมินสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรม การป้องกันมาลาเรีย จำนวน 13 ข้อ ข้อที่ 1 เป็นคำถามการนำความรู้ที่ได้จากการรณรงค์ไปใช้ประโยชน์ การให้คะแนนคิดเป็นร้อยละ สำหรับข้อที่ 2 มี 10 ข้อย่อย เป็นคำถามการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคมาลาเรีย ถ้าตอบว่า ทำ ให้ 1 คะแนน, ตอบว่าไม่ทำ ให้ 0 คะแนน ข้อที่ 3 มี 2 ข้อย่อย เป็นคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเมื่อป่วยเป็นโรคมาลาเรีย ถ้าตอบว่า ทำ ให้ 1 คะแนน, ตอบว่าไม่ทำ ให้ 0 คะแนน คิดคะแนนทุกข้อรวมกัน และแบ่งกลุ่มช่วงคะแนน

การแปลผลคะแนน ผู้ประเมินได้แบ่งคะแนนออกเป็น 3 ระดับ โดยใช้วิธีอิงเกณฑ์ตามการประเมินผลการศึกษาของ เสรี ลาซโรจน์ (2537, น.65-68) ดังนี้

คะแนน 9-12	คิดเป็นร้อยละ 80-100	หมายถึงมีระดับความรู้มาก
" 7-8	" 60-79	" มีระดับความรู้ปานกลาง
" 0-6	" < 60	" มีระดับความรู้ควรปรับปรุง

ส่วนที่ 5 แบบสอบถาม การประเมินสื่อ ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจสื่อที่ใช้ในการรณรงค์โรคมาลาเรียที่ผ่านมาทั้งรูปแบบ สีสัน ข้อความ ช่องทางการสื่อสารจำนวน 14 ข้อ การให้คะแนนคิดเป็นร้อยละ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. การหาความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content validity)

การหาความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาของแบบสอบถาม ผู้ประเมินได้นำเครื่องมือที่สร้างให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 2 ท่าน ประกอบด้วยนักวิชาการสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับโรคมาลาเรีย และมีความเชี่ยวชาญในด้านการการออกแบบสื่อสาธารณะ และผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผลโครงการ พิจารณาตรวจสอบ และหลังจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้ว ผู้ประเมินได้รวบรวมความคิดเห็นข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ มาประเมินความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถาม

2. การทดสอบความเหมาะสมของเครื่องมือ

ผู้ประเมินจะนำเครื่องมือการประเมินที่ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาที่ปรับปรุงแล้ว นำไปทดลองใช้กับประชากรในพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มประชากรที่ศึกษาในจังหวัดชุมพร จำนวน 10 คน เพื่อทดสอบว่าเครื่องมือที่ใช้ เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างจริง

แนวทางการเก็บข้อมูล

1. ทำหนังสือ ถึงผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 11 จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และขออนุญาตในการเก็บข้อมูล
2. เข้าพบหัวหน้าศูนย์ควบคุมโรคติดต่อ นำโดยแมลงที่ 11.4 จังหวัดชุมพร เพื่อขออนุญาต และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. อบรมผู้ช่วยเก็บข้อมูลการประเมิน เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันในการสัมภาษณ์ ตามแบบสอบถาม ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่มีความรู้เกี่ยวกับโรคมาลาเรียอย่างดี และมีความชำนาญในการใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล จำนวน 4 คน โดยชี้แจงวัตถุประสงค์การประเมิน และรายละเอียดของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล และเทคนิคการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม พร้อมทั้งให้ผู้ช่วยเก็บข้อมูลทำการสัมภาษณ์ประชากรในพื้นที่อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร จำนวน 10 คน ซึ่งไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่เก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินครั้งนี้ แล้วนำปัญหาที่พบจากการสัมภาษณ์มาทบทวนทำความเข้าใจกับผู้ประเมิน
4. แบ่งพื้นที่การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับผู้ประเมินและผู้ช่วยเก็บข้อมูลการประเมิน โดยพื้นที่นั้นต้องเป็นพื้นที่ที่ผู้เก็บข้อมูลไม่ได้ปฏิบัติงานอยู่
5. เตรียมการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม วัสดุและอุปกรณ์ เช่น ตัวอย่างโปสเตอร์ ถุงยาง ปากกา ซอล์ค จัดทำตารางนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ในการเก็บข้อมูล
6. ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลอีกครั้งก่อนนำไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ประเมินวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) และใช้สถิติเชิงบรรยาย โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละในข้อมูลที่เป็นนามบัญญัติ สำหรับข้อมูลที่เป็นอัตราภาคหรือมีค่าต่อเนื่อง ใช้การวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน